

INTERJÚ

„Mindig is érdekelték a 12–13. századi –
valljuk be – regények, ezek a gesztának
nevezett irományok”

Interjú Prof. Dr. Bagi Dániellel*

Kezdeként beszélne a családjáról, pécsi gyermekkoráról, ifjúságáról, tanulmányairól?

Pécsi értelmiségi családból származom, de azt hozzá kell tennem, hogy a nagyszüleim nem pécsiek voltak, Pozsony környékéről, Erdélyből, Székesfehérvárról és Békés megyéből érkeztek Pécsre. Az anyai nagyszüleim itt ismerkedtek meg a két háború közötti egyetemen, az apai nagyszüleim 1956 után költöztek ide Békésszentandrásról. A családban szinte mindenki jogász volt, vagy a közigazgatásban tevékenykedett, egyedül az apai nagyanyám volt klasszikus háztartásbeli, aki nem tanult tovább. Az anyai nagyapám már a háború előtt ügyvédként dolgozott a városban, az apai nagyapám főjegyző volt Békésszentandráson. A szüleim is mindketten jogászként végeztek. Édesapám szintén ügyvéd volt, később az Országos Ügyvédi Kamara jelöltjeként választották meg alkotmánybírónak, édesanyám

* Az interjú 2021 decemberében készült Pécsen. Készítette Dr. Barabás Gábor egyetemi adjunktus (PTE BTK TTI Középkori és Koraiújkori Történeti Tanszék).

Bagi Dániel 1993-tól dolgozott a Pécsi Tudományegyetemen és jogelődjén, a Janus Pannonius Tudományegyetemen, 1999-ig tanársegédként, majd a Debreceni Egyetemen megszerzett PhD fokozat után 2007-ig adjunktusként. 2008-ban habilitált a PTE-n, ahol docensi tevékenysége után 2015-ben kapott egyetemi tanári kinevezést, 2016-ban nyerte el az MTA doktora címet. 2009 és 2017 között a Történettudományi Intézet igazgatóhelyettese volt, majd 2018-ban a Középkori és Koraiújkori Történeti Tanszék vezetését vette át. A tanszék élén 2021 júniusáig állt, amikor is az Eötvös Loránd Tudományegyetemen kapott professzori kinevezést. Jelenleg az ELTE BTK Történeti Intézet Kelet-, Közép-Európa Története és Történeti Ruszisztikai Tanszék tanszékvezető egyetemi tanára. Ugyancsak 2021-ben lett az ELKH BTK Történettudományi Intézet munkatársa Budapesten.

a közigazgatásban dolgozott egész életében. Egy kivétel volt a felmenőim között, az anyai nagyanyám, mert ő volt az első bölcsész a családban: a két háború között francia–német szakon végzett Pécsen. Nagyon jól tudott németül és franciául is, kimondottan művelt ember volt. Szóval én már pécsinek számítok. A ma már nem létező Petőfi utcai Általános Iskolába, majd a Leőwey Klára Gimnáziumba jártam. Mellette a Művészeti Szakközépiskolában folytattam zenei tanulmányokat. Utána pedig – máshol végzett tanulmányok mellett – Pécsre jártam egyetemre történelem–germanisztika szakon.

Vissza tudod idézni, hogy miért és mikor döntöttél úgy, hogy történelemmel szeretnél foglalkozni? Emlékszel ennek a körülményeire, az inspirációra?

Már a gimnáziumban is nagyon érdekelt a történelem, de jobban belegondolva már az általános iskolában kiderült, hogy a humán tárgyak nagyon mennek, a reál tárgyak kevésbé. Tehát már az elején az utópiák tárgykörébe tartozott, hogy majd valamikor atomfizikus vagy matematikus leszek. Olvasni viszont szerettem, talán az átlagnál több könyv ment át a kezemen, és az idegen nyelvek megtanulása sem jelentett gondot. A gimnáziumban egyedül a zene jelentett konkurenciát, de végül a történelem és német szakpár mellett döntöttem, mindenképpen nyelvszakos is akartam lenni ugyanis.

Középiskola után tehát történelem–német szakon kezdted meg egyetemi tanulmányaidat Pécsen. Miért pont ezeket és miért pont itt?

A gimnáziumban először orosz tagozatos osztályba vettek fel, de az nem tetszett, így átmentem a kezdő német osztályba. Harmadikra áttettek a haladó német csoportba, és jelessel érettségiztem a nyelvből. Az oroszon és a németen kívül iskolai keretek között nem tanultam más idegen nyelvet, otthon próbálkoztam az angol-lal, illetve a lengyel nyelvet is még a gimnáziumi évek alatt kezdtem tanulni, szintén magam. De egyedül németül tudtam olyan szinten, hogy egyetemre menjek vele. Még a gimnázium végén letettem a felsőfokú nyelvvizsgát belőle, ami akkor nehéz volt, mert egy helyen, egyfajta vizsgát lehetett csak tenni, ami kevésbé volt felhasználóbarát, mint a mai vizsgafajták. A német nyelv érdekelt, ráadásul sok ilyen nyelven írott könyv volt odahaza, amelyeket örömmel kezdtem el olvasni. Úgy gondoltam, hogy a történelmi tanulmányokhoz is jó lesz a német. Ami a tanulmányaim helyszínét illeti, először Szegedre felvételiztem, de oda nem vettek fel, éppen a reál tárgyak miatt, mivel akkor a felvételinél még nem lehetett duplázni, egy egészen más rendszer volt, a tanulmányi átlagom pedig nem volt megfelelő.

Ezután egy évet dolgoztam, majd vonzónak tűnt a pécsi új történész-képzés, ahol Budapestről és máshonnan érkező oktatóktól lehetett tanulni, és híre járta, hogy friss szellemben folyik az okítás. Volt persze még egy oka, hogy Szegeddel nem próbálkoztam ismét. Pécsett maradva a zene is megmaradhatott az életemben, ugyanis több jazz-zenekarban is játszottam. Ez egyébként elég sokáig eltartott, a Covid ölte meg a fellépéseket.

Hol dolgoztál az érettségi és az egyetem közötti időben?

Az Ifjúsági Házban, „kulturális hátramoszdítóként”. Az IH-val már korábban is volt kapcsolat, mert a dixieland zenekarunk ott próbált, így ismertük egymást. A személyi igazolványomba az volt beírva, hogy „animátor”, így, két n-nel. Látván persze van ilyen főnév, csak egy n-nel. Ez valami olyasmit jelent, hogy másokat lelkesítő, valamihez kedvet, lelket adó. Lehet, hogy erre gondoltak a munkaadóim, de amikor szóvá tettem a két n-t, nem érdekelt senkit a filológiai nyekergésem, és egyébként lényegtelen is volt. Mindennel foglalkoztam, segítettem a szervezőknek, szombatoként néha én ügyeltem a diszkóban. Ez utóbbi – engem legalábbis – nem „animált”, kulturális környezetszennyezésként éltem meg az egészet, hogy ott kellett lennem, és hallgatnom kellett azt a két hangból álló zenei szörnyűséget hajnalig. Illetve volt még egy bája az egésznek: az Ifjúsági Házat középiskolásoknak találták ki, ezért alkoholt nem lehetett bevinni. Ezt annyiban be is tartották, hogy nem az üvegben vitték be az anyagot, hanem kint itták meg a mínusz tíz fokban, majd a meleg hatására bent lettek rosszul. Rájuk is figyelni kellett. Egészen furcsa helyekről kellett kivonszolni a közönség néhány tagját, hogy magukhoz térjenek. Ott dolgoztam egy évig, majd újra felvételiztem, immár Pécsre.

Az egyetemi éveidről milyen emlékeid vannak? Hogy élted meg a pécsi egyetemista létet?

Például az első vizsgám jut eszembe. Visy Zsolt tanár úrnál tettem le régészetből, aki nagyon szigorú vizsgáztató volt. Soha nem felejttem el, nagy hőesésben mentem be januárban az egyetemre vizsgázni. '89 elején még az Ifjúság úton volt a Történettudományi Intézet elődje, a Történelem Tanszék, Visy Zsolt ott kavargatta a kávéját reggel nyolc órakor. Kihúztam utána a tételt, ha jól emlékszem, a zsugorított temetkezésről szólt. Elmondtam a feleletem. Aki ismeri Visy tanár urat, tudja: az arca nem árul el ilyenkor sok érzelmet. Beírt valamit az indexembe, majd visszaadta, és utamra bocsátott. Azt hittem, megbuktam, de kint belenézve az indexembe, láttam, hogy 4-est kaptam. De nagyon sok egyéb jó emlékem is van, kiváló oktatóktól lehetett tanulni. Ha már az ókornál vagyunk, Tóth István

vallástörténeti tárgyú előadásai rém szórakoztatóak voltak, nagyon nagy tudású ember volt, akivel jó volt beszélgetni. Nagyon kedveltem Vilmos László Tacitus- és Livius-szemináriumait. Komoly filológiai ismeretekkel rendelkező, olvasott ember volt, akivel értelmiségi beszélgetéseket lehetett folytatni. A jó élmények csak fokozódtak a középkor-kora újkoron, ahol modern szemléletű új dolgokat hallhattunk, például Katus László és Zimányi Vera révén. Ma már evidencia, de a '80-as évek végén nem volt az, hogy valaki ismeri a kurrens nyugati szakirodalmakat. Ők pedig ismerték, mégpedig elég alaposan. Ezen kívül olyan szemléletet hoztak be az oktatásba, amely addig ismeretlen volt. Az Annales-iskolának a bemutatása vagy a Karoling-korról szóló kortárs francia szakirodalom ismertetése is nekik volt köszönhető például. De egy tárgyat Sashalmi Endrénél is hallgattam, aki teljesen új dolgokat mondott például a hűbériség, a feudalizmus kérdésköréről. De ha csak egy lépéssel megyek tovább, Kelet-Európa történetével is ott találkoztam először, Font Márta tanárnő révén, az is nagy újdonság volt. Az embernek ugye az oroszokról rögtön más jutott az eszébe, az semmiképp, amit a Kijevi Rusz kapcsán meg lehetett tanulni. De az újkorból is mondhatnám Hahner Pétert, aki nagyon olvasott ember, például a francia forradalom történetét, a napóleoni háborúkat általa ismerhettem meg alaposan. A legújabb korról kapcsolatban Gyarmati György jut eszembe, leginkább azért, mert nála vettem fel a legtöbb szemináriumot. Hihetetlenül jó viták voltak az óráin, és nagyon objektívan tudott megközelíteni a kilencvenes évek elején felettébb kínos témákat, mint például a Rákosi korszakot. De szívesen emlékszem vissza Fischer Ferenc óráira is a kétpólusú világról, vagy Majoros István egyetemes újkortörténeti előadásaira.

Korábban úgy fogalmaztál, mások mellett Pécssett jártál egyetemre. Hol tanultál még ezen kívül?

Tudni kell, hogy aki a rendszerváltás előtt járt német szakra Magyarországon, annak el kellett mennie az NDK-ba tanulni egy félévet. Amikor harmadévesek voltunk, 1990 őszén ránk került a sor. Ekkor már megváltozott sok minden. 1989 őszén ledőlt a fal, és bár még az NDK-ba értünk oda, de az NSZK-ból jöttünk haza. Azért is emlékszem világosan az egészre, mert előtte többször voltam az NDK-ban, és utoljára 1989 nyarán volt alkalmam megsejlelni a berlini falat nyugat-berlini perspektívából, amelyről akkor még mindenki azt hitte, hogy örökké fog állni. Az egész lipcsei félév nagyon nagy élmény volt, de nem amiatt, amit ott, Lipcsében tanulhattunk. Az ugyanis a nyelvészen kívül nem volt magas szintű. Ez hatványozottan volt érvényes a német irodalom oktatására, ami szinte teljes egészében az NDK irodalmára korlátozódott, de abból sem a mainstreamen túli jobb műveket vették át velünk. Hozzáteszem: a nyelvészet

is átpolitizált volt, már ami a germanisztikai gyakorlókönyvekben olvasható bornírt példamondatokat illeti. Inkább az volt rám igazán nagy hatással, hogy testközelből láthattam az egész régi világ lehanyatlását. Valódi Götterdämmerung, istenek alkonya volt. 1990. október 3-án néhányan felmentünk Berlinbe, és így személyesen élhettem át a Reichstag előtt Németország egyesítését. Mai napig bánom, hogy nem volt fényképezőgépem, vagy olyan technika, mint manapság. Ott buliztunk három napig. Egészen szürreális, korábban nehezen elképzelhető dolgokat láttunk: október 4-én például békésen együtt muzsikált az amerikai és a szovjet helyőrségi big band az *Unter den Linden*en. Egészen hihetetlen volt, az ember nem gondolta, hogy ilyen megtörténhet. Kegyelmi állapotba került mindenki.

Lipcésre hogyan emlékszel vissza?

Összességében egy borzasztó hely volt akkor, lerobbant, de az egész NDK lepusztult volt. Nekem az volt az érzésem, hogy egész városnegyedeket akartak kihalásra ítélni. Hozzáteszem, nem csak az NDK-t érintette ez, visszanézve az egész „Ostblock” szürke és elhanyagolt volt. Ám az NDK-ban volt valami sajátos, csontig hatoló rideg hangulat is. Ami Lipcsét illeti, ahogy a német mondja, „sanierungsbedürftig” volt a város nagy része, nem tartották karban a belvárost sem. Egy külvárosi negyedben állt a kollégiumunk, ahol a környéken századfordulós és két háború közötti épületek álltak, mindegyik borzasztó állapotban. Emlékszem, volt egy Bauhaus-mozi a környéken, oda jártunk el néha, de az is az összerogyás szélén állt. Rettenetesen rossz volt a levegő is. Mindhárom folyó, amely átszelte a várost, amerikai katasztrófafilmek képsoraira emlékeztetett, annyira tönkretették a vizeket a szocialista ipar oda beleengedett melléktermékei. Húsz évvel később voltam ott egyszer, alig lehetett ráismerni a városra, még azt az utcát sem találtam volna meg GPS nélkül, ahol a kollégiumunk volt, annyira megváltozott minden. A belváros olyanná vált, amilyen a 18–19. században lehetett, ahogy az ember olvassa a szépirodalmat. Visszatért a szellem a lipcsei utcákra. Nem volt persze minden egyformán rossz 1990-ben. Rendszeresen jártunk az új *Gewandhaus*ba, amely a MŰPA és a Kodály Központ színvonalán megépített nagy hangversenyterem, és jól mutatja, hogy ha akartak volna, tudtak volna városépítészetben is ilyet alkotni az NDK-ban. Ott hallottam életemben először és utoljára élőben Oscar Petersont, a világhírű kanadai jazz-zongoristát, aki 1990 novemberében fellépett ott a triójával. Hatalmas élmény volt. A legbizarrabb az volt az egész félévben, hogy az ösztöndíjunkat még NDK márkára számolták ki, 500 márkát kaptunk havonta, ami az NDK-s ún. „játékpénzben” egy vagyon volt, ám a valutaunió után nem sok mindenre lett elég, így kajára sem. Én például úgy oldottam meg a megélhetési válságot, hogy átjártam a volt NSZK-

ba, ahol Würzburgban voltak ismeretségeim, ott zongoráztam hétfőként este egy Omnibus névre hallgató jazz-kocsmában 100 márkáért.

Németországon kívül töltöttél még el hosszabb időt külföldön?

Lipcse után egy félévet megint Pécsre jártam, de 1991 áprilisában, tehát a félév alatt TEMPUS-ösztöndíjjal Szalonikibe mentem tanulni fél évre. Ekkor már elkezdtem Font tanárnőnél órákra járni, így az ő inspirációjára is orosz témából terveztem szakdolgozatot írni. III. Ivánról egészen pontosan, és ahhoz nagyon jól jött ez a lehetőség. Két helyre lehetett volna menni, Hollandiába és Görögországba. A mai napig örülök, hogy Hollandia helyett akkor Görögországot választottam. Délelőttönként újjörögül tanultunk, délután mindenki a témájával kapcsolatban konzultált az azokhoz értő oktatókkal. Rengeteget utaztunk is persze, bejártuk egész Görögországot, a görög szigetvilágot. Átutaztunk Törökországba is, Isztambult, Kis-Ázsiát, Tróját is így néztem meg, illetve át akartunk menni Egyiptomba is, de vízum híján nem engedték. Szalonikiben láttam először életemben egy nagy, nemzetközi „multikulti” egyetemet. A menzán külön főztek a keresztényeknek és a muzulmánoknak. Persze Görögország érdekes, szürreális hely volt. 1991 tavaszán, amikor odakerültem, a Vörös Hadsereg még Magyarországon állomásozott. Azonban két nap elteltével Magyarországot elkezdtem egy jól működő nyugati demokráciának látni az ottani viszonyok tükrében. Első ízben laktam életem során hosszabban ilyen keleties helyen, ahol a bizánci és az oszmán kultúra sajátos keveredése élt tovább balkáni díszletek között és mesterségesen megteremtett nyugati életszínvonal mellett. Viszont ellentétben Lipcsével, itt rengeteg pénzt kaptunk. Emlékszem, volt egy Kehayoglou névre hallgató professzor, aki a TEMPUS-ösztöndíjasokért volt felelős. Rettenetesen irritáltuk, mert saját elmondása szerint több pénzt kaptunk, mint ő egyetemi tanárként.

Később, már nem egyetemistaként voltam itt-ott hosszabb ideig külföldön, de az már nem volt ugyanaz, mert Görögország a szabadság mámorító élményével járt együtt. 1995-ben voltam Krakkóban, ahol a Jagelló Egyetemen tanítottam két hónapot, 1999-ben fél évet Tübingenben voltam egy post-doc ösztöndíjjal, ahol kutattam és órákat is tartottam. Leghosszabban 2009–2010-ben voltam külföldön egy évet, Gießenben, ahol egy évet vendégtanárként dolgoztam az egyetemen.

Milyen témából írtad pontosan a szakdolgozatodat?

III. Iván bizánci politikájáról, a harmadik Róma elmélet kezdeteiről. Azt vizsgáltam, milyen módon tette magáévá a bizánci szimbolikát. Például a kétféjű sas eredete is

érdekelt. III. Iván idején nagy váltás volt Oroszországban. Szalonikiben erre készültem fel, hozzáfertem a nyugati szakirodalmakhoz, források is rendelkezésre álltak.

Emlékszel arra a pillanatra, amikor eldöntötted az egyetemen, hogy tudományos pályán szeretnél elhelyezkedni? Milyen tettek követték az elhatározást?

Ekkor, 1991 tájékán, amikor harmadéves voltam. Később, amikor Szalonikiből visszatértem, demonstrátorként dolgoztam a tanszéken. Majd 1993-ban államvizsgáztam, és be kell valljam szerencsém is volt. Ekkor ugyanis kiürült a tanszék, Zimányi Vera, Petneki Áron és Bán Péter is ekkor ment el Pécsről, így engem felvettek dolgozni. Soha később nem volt ekkora üresedés.

Akiket említettél, elsősorban kora újkorral foglalkoztak. Neked tehát ekkor ezt a korszakot is kellett tanítanod a középkor mellett?

Szerencsére Bán Péter és Zimányi Vera tárgyait sikerült olyan komoly emberekkel pótolni, mint Ágoston Gábor, Oborni Teréz, Varga J. János, majd Pálffy Géza. Én kezdetben tartottam egy-két egyetemes történeti kurzust a korai újkori Német-római Császárság, illetve a 15–16. századi Oroszország történetéből. Ezek később részben elkoptak, és jöttek új témák. De nem bántam meg, mert mindig az volt a véleményem, hogy az egész történelem egy folyam, és a korai újkor szervesen kötődik a késői középkorhoz, a kettőt egymás nélkül nem nagyon lehet értelmezni.

Ma, ha valaki elkezd dolgozni oktatóként az egyetemeken, számos határidőt kell figyelembe vennie, például a doktori oklevél megszerzését vagy a habilitáció idejét illetően. Voltak hasonló szabályozások a '90-es évek első felében? Te hol és hogyan kezdted meg doktori tanulmányaidat?

Mint mindenből, ebből is az átmenetet kaptam meg, ez jutott a korosztályomnak. Amikor végeztem, 1993-ban jött az új felsőoktatási törvény, amivel megszüntették az Akadémia addigi mindenhatóságát. Korábban csak ott lehetett tudományos karriert befutni, 1949 után szovjet mintára kiépült az aspirantúra, kandidatúra és tudományok doktora grádicsokból álló minősítési rendszer. Az egyetemeknek csak az ún. „kisdoktori”, a doctor univ. fokozat kiadására volt lehetősége. 1993-ban bevezették a PhD-t és a habilitációt, így bennünket már nem engedtek aspirantúrára menni, helyette be kellett iratkozni egy doktori iskolába. Azonban ekkor még nem volt annyi, mint manapság, épp csak felépülőben volt a rendszer.

Én vártam egy évet, majd 1994-ben beiratkoztam a Debreceni Egyetem doktori iskolájába. Barta Gábor, aki korábban hosszabb ideig Pécsen tanított, ott tanított akkor már Debrecenben, és így nem kerültem volna teljesen ismeretlen környezetbe. Sajnos ő 1995-ben meghalt, de ennek ellenére jómagam és még néhányan Pécsről ott kezdtük meg a tanulmányainkat. Aztán 1999-ben doktoráltam, 2008-ban habilitáltam.

A szakdolgozatod folytatása volt a doktori kutatásod?

Nem, időközben elkezdett érdekelni a középkori lengyel–magyar kapcsolatok története. Bár az orosz tagozatot otthagytam a középiskolában, a szláv nyelvek szeretete nem múlt el belőlem. Az egyetemen folytattam a lengyel nyelv tanulását, még néhány szlavisztikai tárgyat is felvettem, majd 1995-ben néhány hónapot Krakóban töltöttem egy ösztöndíjjal. Font Márta ismerte az ottani középkoros professzort, Jerzy Wyrozumskit, aki kiváló szakember volt, és nagyon kedvelte a magyarokat, ő biztosította a lehetőséget számomra. Ekkor kristályosodott ki bennem, hogy Nagy Lajos lengyelországi uralmáról kellene írnom a doktorimat. Krakóban minden nap a könyvtárban dolgoztam, és a lengyel szakirodalmat olvastam.

Beszélnél nekiünk tudományos pályád első lépéseiről? Mikor jelentek meg például az első tanulmányaid? Hogy lehetett akkor elindítani egy karriert?

Ma is elvárás a doktori hallgatók irányába, hogy recenziókat írjanak, én is ezzel kezdtem. A '90-es években ezek rendszeresen jelentek meg például a Századokban. A recenzióírás nehéz feladat, mivel nem csak el kell olvasni egy könyvet, de meg is kell érteni azt, csak úgy lehet érdemben hozzászólni, vagy legalább strukturáltan visszaadni a tartalmát. A mai napig szoktam ilyeneket írni. Megtiszteltetés volt, hogy néhány évvel ezelőtt felkértek az egyik legkomolyabb német szaklap, a *Deutsches Archiv für Erforschung des Mittelalters* szerkesztőségéből, hogy legyen a magyar referensük, azaz én írjam a magyar vonatkozású recenziókat a lap számára. Ebben sokat segített az a gyakorlat, amelyre a korábbi recenzióírások során tettem szert. Annak, hogy a történészi pályát ilyen írásokkal kezdjük, mindemellett van még egy jó oka is. Keveseknek adatik meg az a kegy, hogy nyomdakészen tudjanak írni kezdettől fogva. A tudományos nyelven való közlést meg kell tanulni, és erre jó alkalmat adnak a recenziók.

Ami az önálló tanulmányokat illeti, az első ilyen írásom a Barta Gábor emlékére kiadott kötetben jelent meg. Ezt egyébként egy pécsi konferencia előzte meg,

emlékszem nagyon izgultam a konferencia előtt, majd a tanulmány nyomtatásban való megjelenése előtt is. Ettől kezdve folyamatosan jelentek meg írásaim.

Milyennek láttad a pécsi és tágabban a magyar medievisztika helyzetét a '90-es években?

Pécs ekkor még egy relatíve kis hely volt, a tanárokkal majd kollegákkal eléggé összezárva, közel egymáshoz éltünk meg mindent, először az Ifjúság úton, majd a Damjanich utcában, végül a Rókusban. Ez jó beszélgetéseket jelentett, főleg kedden-szerdán, amikor mindenki itt volt. Ami a pécsi középkorkutatást illeti, az akkor épült ki. Amikor ide jártam, magyar középkorral Font Márta foglalkozott egyedül, egyetemes középkort Katus tanár úr, Sashalmi tanár úr tanított. Barta Gábor kicsit visszatanított, a Jagelló-kort nála tanultam meg, de saját bevallása szerint sem ez volt a fő vadászterülete. Más kérdés persze, hogy igen alapos tudással rendelkezett e tekintetben is. Összességében tehát egy felépülő iparágba kerültem be, Font Márta érdeme, hogy két évtized alatt az ország egyik legnagyobb műhelyét sikerült Pécssett felépíteni. Ez többek idejövételét is jelentette, utánam jött Kiss Gergely, aztán Fedeles Tamás és szerénységed, tehát kiépült egy komoly, jegyzett műhely. Sajnos ez együtt járt a kora újkor visszaszorulásával, amikor én elkezdtem dolgozni, akkor – ahogy már mondtam – olyan emberek tanítottak itt, mint Oborni Teréz, Varga J. János, Pálffy Géza és Ágoston Gábor. Utóbbi – nem kis büszkeségünkre – Pécsről egyenesen a Georgetown Egyetemre került professzorként.

Én egyetemistaként épp abba az egyensúlyi állapotba érkeztem meg 2002–2003 környékén, amikor még itt voltak a budapesti kora újkoros történészek, de már a helyi oktatók adták a tanszék gerincét.

Igen, volt néhány év, amíg a kettő egyensúlyban volt, de azzal, hogy Teri és Géza elmentek, beszűkültek a lehetőségeink. Most megítélésem szerint mindenképpen a kora újkort kellene fejleszteni, de ez az ismert okok miatt ez épp nem lehetséges.

Ha Pécsről kitekintünk, milyen volt ekkor a magyar medievisztika, mit láttál, érzékeltél belőle? Font professzor asszony szerint a '80-as években még nem beszélhetünk egységes középkorkutatásról, egymástól elzárt műhelyek voltak inkább. Te hogyan látod ezt?

Ugyanígy. Miután 1988-ban elkezdtem egyetemre járni, az első hely, ahol „tömegével” láttam szakmabelieket, az Székesfehérvár volt 1990-ben. Petneki Áron és Barta Gábor elvitt ugyanis néhányunkat a nagy Mátyás-konferenciára. Ott láttam először

összegyűlve a szakmát. Nem csak középkoros történészek voltak ott, hanem régi magyarosok és kora újkorral foglalkozó szakemberek is. Emlékszem, ott láttam életemben először Bak János professzor urat, aki később a CEU medievisztikai műhelyének egyik megalapítója lett, Klaniczay Tibort, a neves irodalomtörténészt, a fiát, Klaniczay Gábort, a kiváló középkortudóst, és sok más, addig csak könyvek és tanulmányok szerzőjeként ismert embert. A résztvevők száma alapján nekem akkor nagynak tűnt a magyar középkorász társadalom. Mire végeztem az egyetemen, azért már láttam, hogy a tudományterület súlyához képest kevesen vannak a pályán, és tényleg: elszigetelt műhelyek voltak csak. Az ELTE-n, Szegeden, Debrecenben és az MTA Történettudományi Intézetében. Tudni kell, hogy a medievisztika finoman szólva is a megtűrt kategóriába tartozott 1990 előtt, vissza is szorították a fejlesztését, pedig ez mindig zászlóshajója volt a magyar történettudománynak, már csak az Árpádok, a „nemzeti dinasztia” miatt is. Nemrég olvastam Mályusz Elemér emlékiratait. Számomra a könyv legértékesebb része az, ahol hosszan mesél a magyar középkorkutatás 1918 előtti és 1918–1945 közötti szereplőiről: Domanovszky Sándorról, Hóman Bálintról, Deér Józsefről, hogy csak néhány nevet említsek. A középkorkutatásnak nagy presztízse volt, és szerettem a két háború között sikeresen újult meg ez a tudományterület. Majd 1949-től sok minden mással együtt ez is megváltozott, és sajnos nem jó irányba. Szóval én úgy láttam 1991–1992 táján, hogy a számomra nagyon idősnek tűnő tudósgenerációk mellett ott voltak az 1950-es évek első felében születettek, akik akkor 35–40 év között voltak, és hogy nincsenek túl sokan. Voltak a fiatalabbak, a hatvanas évek elején, közepén születettek, akik közül – úgy éreztem – úgyszintén nem voltak sokan a pályán. Azt is láttam a ’90-es évek elején, hogy nincs meg a megfelelő háttér sem az ilyen jellegű kutatásokhoz, és a hiátusok a könyvtárban fel nem lelhető szakkönyveknél kezdődtek. Ez 1990 után kezdett megváltozni, létrejöttek például a doktori iskolák, Kristó Gyuláé Szegeden, előtte az ELTE-é, majd Debrecenben is lett középkoros iskola. Végül Pécsen és a Pázmányon is létrejöttek ezek. Az 1990-es években nőttek fel ezek a medievisztikai műhelyek. Több könyv lett elérhető, illetve a digitalizáció térnyerésével házhoz jött a levéltár is. A ’90-es évek elején egy középkori levéltári kutatás valódi expedícióval ért fel egy vidéki egyetemen dolgozó kutató számára. Ma ezt a reggeli kávé mellett lehet végezni. Szóval úgy látom, hogy mára szerencsére divatba jött a középkorkutatás. Remélem, ez a trend nem törik meg a következő évtizedekben.

Milyen volt a kapcsolatot az idősebb kollégákkal?

Nagy szeretettel és tisztelettel gondolok vissza Engel Pálra. Sokat segített a doktorim körül, rengeteg jó tanácsot adott. Jó történész és kiváló ember volt, többször a lakásán fogadott. Nagy tisztelettel emlékszem vissza Kristó Gyulára is, akinek

nem voltam a tanítványa, de Font Márta tanárnőn keresztül mégis volt hozzá kapcsolatunk. Mikor az első nagyobb cikkem¹ megjelenés előtt volt, akkor elküldtem neki a szöveget. Mai napig őrzöm négysoros levelét, amelyben nagyon megdicsért. Font tanárnő is mondta, mindenképp tegyem el, mert Kristó professzor úr ritkán ír ilyet. Voltak még rám hatással mások is, bár nem nagyon ismertem őket. Szűcs Jenő abban az évben halt meg, amikor egyetemre kezdtem járni, de a tanulmányai hatással voltak rám. Ugyanez a helyzet például Mályusz Elemérrel, aki pont akkor halt meg, amikor befejeztem az első évet az egyetemen. Gerics Józseffel egy, igaz, emlékezetes találkozásom volt, a munkái sokat adtak nekem egyébként. Csak látásból ismertem Györffy Györgyöt, az alapvető fontosságú munkáit persze olvasnunk kellett. A nem magyar történészek közül Harald Zimmermann nevét kell megemlítenem, akinél Tübingenben töltöttem fél évet 1999-ben. Hihetetlen tudású, nagyon jó humorú ember volt, aki magas kort élt meg, a Covid-járvány alatt halt meg 2020-ban 94 éves korában. Rengeteget tanultam tőle, és nem csak középkortudományt. Sokat mesélt német történészekről, a korosztályának képviselőiről, a '60-as, '70-es évek NSZK-járól. Jó volt hallgatni.

Doktori értekezésedet 1999-ben védted meg. Hogy sikerült, milyen visszhangja volt?

Nem volt különösebben sikeres vállalkozás, követtem el hibákat, mint mindenki. Nagy Lajos lengyel politikájáról írtam, a bizottság tagjai több dolgot kifogásoltak, néhányat megítélésem szerint túlságosan is, de ezt később megbeszéltük. Az írás egy része évekkel később meg is jelent könyv formában, melyben vélekedésem szerint sikeresen szálltam szembe azzal a nézettel, mely szerint Lajos adókat csökkentett volna Lengyelországban és szétverte volna az addigi struktúrákat. Ugyanazt csinálta, mint az édesapja, népbarátnak álcázott gazdasági racionalizálást hajtott végre, csak nem volt rá elég ideje, de a nyomai megvannak.

Beszélnél nekünk egyetemi oktatói tapasztalataidról? Milyen volt a '90-es és 2000-es években pécsi oktatónak lenni? Milyen volt a tanszéken és az intézetben a légkör? Milyen volt a viszony a hallgatókkal?

Utóbbiakkal az elején inkább baráti volt, szinte egyidősek voltunk, de ez szépen lassan, a természet rendjének megfelelően megváltozott. Megmondom őszintén,

¹ Bagi Dániel: Remény a királyságra: A gnieznói találkozó „koronázási jelenete” a lengyel ősgesztában és a mű kapcsolata a Könyves Kálmán kori magyar belpolitikával. Századok 137. (2003:2), 349–380.

soha nem tartottam magam pedagógiai zseninek, és soha nem érdekelt a mostanában oly divatos trend, hogy csináljunk az egyetemből főiskolát vagy középiskolát, merthogy megváltoztak a fiatalok. Én inkább azt igyekeztem megtanulni, akitől lehetett, hogy úgy építsek fel egy-egy szemináriumot, hogy olyan érdekes és új részek legyenek benne, amelyek tudományos szempontból újat mondanak a hallgatónak, és akár tanárként, akár leendő történészként, vagy csak értelmiségiként profitálni tudnak belőle. Ez nem volt egyszerű, évekre tellett, amíg olyan órákat tudtam tartani, amelyek talán hasznosak voltak. Voltak olyan hallgatók, akiknél ez bejött, másoknál nem. Az elmúlt évtizedek azt bizonyítják, hogy azért volt néhány ember, akik érdeklődtek. Ezekből lettek jó szakdolgozatok és TDK országos helyezések is. Így aztán voltak nagyon jó élményeim is. Nagyon sokféle ember járt az óráimra, például az elején még tudtam a német szakosoknak közép-felnémet forrásolvasást tartani. Minden évfolyamban voltak jó figurák, a hangadók is kedveltem, így nekem főleg jó élményeim vannak. Azt persze látni kell, és ez természetes is, hogy a legtöbben azért vették fel a kurzusokat, mert teljesíteni kellett a krediteket. Ezt el kell fogadni, nem fog mindenki egyforma módon lelkesedni egy-egy történeti korszakért. Kristó Gyula néhány évvel ezelőtt megjelent emlékirataiban olvastam, hogy ő is tudomásul vette: van egy szűk kör, akiket érdekel, amit ő csinál, és hajlandóak vele tartani, aztán vannak olyanok, akik szakdolgozatot írnak nála és utána eltűnnek, illetve a többség levizsgázik nála, és soha többé nem találkoznak. Mindig voltak olyan hallgatók is, akik engem inspiráltak. Például nemrég jelent meg Műgelni Henrikkel foglalkozó írásom,² de a témán már legalább húsz éve gondolkodtam. Volt ugyanis még 2000 körül egy szakdolgozóm, aki a német mesterdalnok egyik írásával, a *Der Meide Kranz*-cal foglalkozott, és beszélgettünk vele pár dologról, ami megmaradt a fejemben.

A tanszéken, illetve a tanszékcsoporton belül jó volt a hangulat, értelmes, okos emberektől lehetett tanulni. Szoktam emlegetni, hogy kezdetben Katus László mellé voltam beosztva a középkor szigorlatokon. Katus tanár úr egyik kedvenc szokása az volt, hogy ha nem tudta valaki a tételt, elmondta helyette. Emiatt néha a végelszámolásnál úgy emlékezett, hogy ötös volt a felelet, ami igaz is volt, ha azt nézem, hogy ő mennyit tudott. Emlékszem, néha nekem legalábbis olyan új dolgokat mondott el, hogy rohantam utána a könyvtárba, hogy megnézzem, és én is tanuljak belőle. Mindig kottára pontosan tudott mindent. De például már tanársegédként tanított meg cédulázni Ágoston Gábor. Nagyon hasznos tudásra tettem szert, mert amikor 2002-ben Göttingenben voltam egy hónapot a Max-Planck Intézetben, nekem nem lopták el a laptopomat a könyvtárban. Nem volt rá ugyanis szükségem, csak a cédulákat vittem magammal.

² Bagi Dániel: Az oroszán, a sas, a szamár és az Igaz Mester: Műgelni Henrik két magyar krónikájának keletkezési körülményei. Századok 152. (2018:3), 591–622.

De visszatérve a kérdésre, nagyon szerettem itt dolgozni. Jó volt látni, hogy felépül egy önálló pécsi bölcsészkar identitás, amely – akkor úgy láttam – szakított a pedagógiai főiskolai hagyományokkal. És azt is jó volt látni, hogy ezen a BTK-n a történelem az egyik zászlóshajó lett.

Véleményed szerint az oktatás segítheti a tudományos pályát?

Szerintem a kettő egymástól elválaszthatatlan, pont ez az egésznek a lényege: a tudomány szempontjából kell megközelíteni az oktatást. Kristó Gyula írja az emlékirataiban, hogy nincs keresnivalója az egyetemen annak, aki nem végez önálló kutatási munkát. A hangsúly az önállón van, tehát nem valamiféle nem akadémiai szintű látszattervekenységre gondolt. A Wikipedián, előtte a kézikönyvekben az adatok megtalálhatók, ha valaki azokat meg akarja ismerni, ahhoz nem kellek én. Egy egyetemi órán szerintem arra kell a hangsúlyt fektetni, hogy az egyetemisták másképp nézzenek a szeminárium vagy előadás tárgyára. Új struktúrákat, új szempontrendszereket kell behozni a gondolkodásukba, ami aztán őket is gondolkodásra készíti. Meg kell velük ismertetni az új kutatási eredményeket, és mindenekelőtt a saját nézőpontunkat. Ez a legfontosabb. Nem a gyerekkort vagy a középiskolai éveket kell meghosszabbítani, nem tankönyvelemző szeánszokat kell tartani, mert ez nem egyetemi szint. Továbbá nem lefelé kell nivellálni, hanem a szemináriumokon a tehetségeseket kell felfelé húzni, és őket a többiek számára is példaképpé tenni. Ilyen hálózatok létrehozásáért kell tenni, mert ennek van csak értelme. Ezért kell az oktatást a tudomány felől megközelíteni, tudományos problémákat kell megoldani akár alapszinten is. Ez szerintem a tanárszakosokra is érvényes, nekik is hasznukra lesz, ha strukturáltan meg tudnak oldani olyan forrásproblémákat, amelyek például az emeltszintű érettségire vagy egy versenyre való felkészítés során nélkülözhetetlenek. De fordítva is igaz a dolog, nem lehet a tudományt továbbfejleszteni, ha nem beszéled meg másokkal. Lehet, hogy jó ötleteid támadnak, ha egyedül gondolkodsz egy szobában, de érdemes megosztani másokkal, hátha tévedtél. Ez egyfajta csoportterápia, kellenek az értelmes vitapartnerek, hogy a beszélgetés téged is tovább vigyen. Ez már az ókorban is így működött, nem is beszélve a középkorról. Lehet ez persze akár egy kutatóintézet is, vagy egy tanszék, ahol a kollégák kritizálják meg az embert, de alapszinten a szemináriumok tökéletesen alkalmasak erre. Az MTA-doktori értekezésem témájára például felépítettem egy szemináriumot, és több évig tartottam is. Ezek az órák sokat segítettek a disszertáció elkészültekor, mert minden csoportban voltak olyan hallgatók, akik jó referátumot tartottak, értelmesen hozzászóltak, és ez az én tudásomat is növelte.

Ha tudományos pályádat nézzük, akkor egyfajta időben visszafelé haladás figyelhető meg a témákat illetően. Mi lehet az oka ennek? Hogyan találja meg a kutató a témákat?

Lehet, hogy hiszek a lineáris visszafejlődésben. :) De komolyra fordítva a szót, ez valószínűleg azzal van összefüggésben, hogy talán a zene miatt is, megmaradt bennem a performansz és a művészet iránti vonzalom. Mindig is érdekelték a 12–13. századi – valljuk be – regények, ezek a gesztának nevezett irományok. Ezek vizsgálatában meggletem önmagam, élvezem feltárni a mögöttük meghúzódó irodalmi- és érdekháttérrel. Sokat kellett és kell hozzá olvasni, néha bonyolult problémákba fut bele az ember, de egyre jobban érdekelt. Ehhez kapcsolódva jött sok minden más, amire korábban nem figyeltem, például a Karoling-kor megváltozása és továbbélése, az investitúra-kérdés hatása a nyugati világra, az európai információáramlás, összességében a világ megváltozása az „érett középkorban”. Magyarországon Font Márta volt az egyik első, aki Kelet- és Közép-Európa kapcsán elbeszélő források kutatásával kezdett foglalkozni, és nekem is feltűnt, hogy ebben a régióban közel egyidőben, a 11. század végén, a 12. században indult meg az írásbeliség, és bizony az írók nem ültek egyhelyben, utazgattak. Prágai Kozma is járt Magyarországon, Gallus Anonymus kutatásaim alapján pedig többször is, mint azt korábban gondolták. Mindezek alapján az egészet egyfajta „network”-ként nézem, emberek, művek, információáramlás egy középkori mezőnyben.

A Gallus Anonymus-féle kutatás után egyértelmű volt, merre tovább, vagy kérdéses volt, mi legyen az új kutatási téma?

Sok minden jött vele együtt. Gallus Anonymus kapcsán kezdtem el gondolkodni a családi viszonyok kérdéskörén: mi kell ahhoz, hogy az egyik testvér megvakítva végezze, a másik pedig a trónon? Így jött a dinasztikus konfliktusok kérdésköre. Bár ehhez máshonnan is jött az inspiráció, amikor egy évig Gießenben voltam vendégtanár, akkor felkértek egy előadásra. Az Intézetben futott akkor ugyanis egy projekt, amely *Gewaltgemeinschaften*, azaz erőszakközösségek névre hallgatott, én pedig az érdeklődésemnek megfelelően a különkormányzatokról és a dinasztikus konfliktusokról beszéltem, mert hogy itt az ármány és szerelem mellett volt erőszak is bőven. Az előadás után volt egy jó vita, elgondolkodtam sok mindenben, majd utánaolvastam a kérdéskörnek, ebből lett végül a nagydoktori értekezésem.

Rendkívül kiterjedt nemzetközi kapcsolatrendszered van. Hogyan tettél erre szert, hogyan lehet ezt menedzselni, jelen lenni mindenhol?

Az első kapcsolatokat, a „kezdőtőkét” másoktól örököltam. Az egyetemi karriernek velejárója, hogy az ember kap a mestereitől névjegykártyákat nevekkal, akikhez érdemes fordulni. Olvastam egyszer egy interjút Alföldy Gézával, a Heidelbergben egyetemi tanári katedrához jutott nagytehetségű magyar ókortudóssal. Disszidálása után Németországban az egyik támogatója adott neki két nevet és címet, hogy kiket keressen meg a szakmából. Ezek a kapcsolatok indították el a németországi pályáját. Ez így megy mindenütt, és innen ismerksenek meg a mesterek is, mármint, hogy van nekik hazai és nemzetközi kapcsolatrendszerük. E tekintetben Font Mártának rendkívül sokat köszönhetek, de például Petneki Áron polonista kapcsolatai is sokat segítettek. Később én építettem tovább a magam kapcsolatait, sokakkal baráti viszony is kialakult az évek során. Elég sokat utaztam az elmúlt évtizedekben, többször voltam külföldi ösztöndíjon és projekt-munkákon is. Évekig dolgoztam például Varsóban a Német Történeti Intézetben, ahol egy saját részprojektet vezettem. Ott rengeteg új embert ismertem meg, akikkel egyidősek vagyunk vagy fiatalabbak nálam. Közülük sokan helyezkedtek el később német és egyéb egyetemeken, de a kapcsolat megmaradt. Gießenben, ahol hajdanán dolgoztam, most is együtt szerveztünk meg két kollégával egy doktori szemináriumot, ahova be tudtam ajánlani egy kedves pécsi tanítványunkat, illetve egy budapesti kolleginát. Ők az online szemináriumokon máris megismerhettek két német professzort, három végzett doktort, meg egy sereg doktoranduszt.

2015-ben lettél egyetemi tanár, majd rá fél évvel megvédted MTA doktoridat. Hogyan tekintesz minderre, pályafutásod betetőzéseképp? Változott ezzel bármi benned?

Ami a dolog praktikus részét illeti, úgy vagyok vele: jó, hogy nem kell többet vizsgáznom, és nyugodtan koncentrálhatok az utánpótlás-nevelésre és a tudományos munkára. Egyébként meg büszke vagyok rá. Az, hogy valaki egyetemi tanár lehet, nagy dolog. A MAB-értékelés nyilvános, számomra is elérhető tartalmából kiderült, hogy mindkét ágban, oktatói és tudományos részben is kiválóan megfelelt lettem, ami az akkori számítási modellnél legalább 80%-os eredményt jelentett. Ezt megtiszteltetésnek érzem. Különösen azért, mivel Magyarországon, bár ezt nem szokták tudni, a hatályos jogszabályok és a kinevezési procedúra miatt a szabályok betartása esetén nehezebb professzori kinevezéshez jutni, mint Németországban, ahol nincs központi, objektív kritériumrendszer, helyben dönthetnek az egyetemek, és nem várnak el olyan, mindenkire vonatkozó előfeltételeket, mint itt. Más kérdés persze, hogy ott van bemutatkozó „fellépés”, németül *Vorsingen*

(előéneklés), ahol a jelöltekről – egy tantermi előadás keretében – az mindenképp ki szokott derülni, hogy előadásképesek-e.

Az MTA doktori disszertációm megvédésének is örültem. Magyarországon ez egy szűrő, komoly és objektív kritériumrendszernek kell megfelelnie a jelölteknek. Erre a szűrőre megítélésem szerint annak ellenére is szükség van, hogy az egyetemi autonómia híve vagyok, azaz örültem annak és most is örülök, hogy 1990 után a magyar felsőoktatás visszanyerte a tudományos minősítéshez való jogot. Azonban azt is látni kell, hogy különösen a habilitációk terén nagyon eltérő színvonalú sikeres védek születnek. Amíg ott nem alakul ki egy egységes minősítési rendszer, ami például Lengyelországban működik, ahol az ottani MAB szabja meg a habilitációhoz szükséges teljesítmény sarokpontjait, amihez az összes egyetemi habilitációs szabályzatnak alkalmazkodnia kell, s központilag jelölik ki a bizottságokat, addig szükség van egy objektív mérésre. Az MTA doktori habitusvizsgálat – akadémiai osztályonként eltérő részletekkel – komoly alapelvárásokat támaszt minden jelölttel szemben. E feltételek között a leglényegesebb az, hogy fel kell mutatni a PhD-téziseken túl legalább három olyan tudományos eredményt, ami csak és kizárólag a jelölthöz köthető. Ezek meglétét kell elfogadnia a habitusvizsgáló bizottságnak és a többi döntéshozó akadémiai testületnek. Nem véletlen, hogy sok egyetem az MTA doktori meglétéhez, vagy legalábbis beadott disszertációhoz köti az egyetemi tanári pályázatokat kiírását.

Visszatérve a pécsi Középkori és Koraújkori Történeti Tanszékre, elmondanád, milyen élményekkel gondolsz vissza az ott töltött időszakra?

Nekem ez nagy iskola volt, nagyon jó kutatókkal dolgozhattam együtt, és egy nagyon jó baráti társaság alakult ki itt az elmúlt évtizedekben. Egy komoly és jól felépített csapat, ahol mindig is jól meg volt szervezve az oktatás és a kutatás is, amit az eredmények is visszaigazolnak, ehhez elég az MTMT-t megnézni, már-mint azokat a rubrikákat, ahol a tudományos publikációk és az azokra adott idézettségek szerepelnek.

2018-ban lettél a Középkori és Koraújkori Történeti Tanszék vezetője, ahol Sashalmi Endrét váltottad, akivel Font Márta után legrégebb óta dolgoztatok a tanszéken. Milyen érzés volt ez neked?

Megtiszteltetés volt. Nagyon hosszú és jó baráti kapcsolat fűz Sashalmi Endréhez, akitől sokat tanultam, és nagyon jó volt vele együtt dolgozni. Én magam is támogattam, amikor ő lett az intézetigazgató, és akkor tűnt célszerűnek, hogy a tanszék

élén én váltsam. Mai napig nagy büszkeséggel tölt el, hogy ha rövid ideig is, de állhattam a csapatnak az élén.

Milyen élményeid vannak a Történettudományi Intézettel kapcsolatban?

A tanszékünkön túl is voltak olyan egyéniségek és személyiségek, akikkel büszke vagyok, hogy együtt dolgozhattam. A korábban említettek mellett ki kell emelnem Vargyas Pétert, aki ugyan engem még nem tanított, de kollégaként sokszor beszélgettünk. Nagyon nagy tudósnak tartom, ráadásul kiváló ember is volt. Sajnálom, hogy korán távozott közülünk. De sokakra emlékszem vissza nagy tisztelettel. Ormos Mária sajnos éppen nem tartott előadásokat, amikor egyetemista voltam, ekkor volt ugyanis rektor. Később hallgattam egy előadását, de azt már nem egyetemi keretek között. Ennek ellenére sok élményem volt vele kapcsolatban. 2005-ben például eljött egy általam szervezett krakkói tanulmányi kirándulásra. Megmászta a hegyeket, lement a wieliczкаи sóbányába, együtt bulizott a hallgatókkal, szellemes dolgokat mesélt közben. Mindenki odavolt érte. Említettem már Gyarmati Györgyöt. Még olyan megveszecedett középkorosoknak is, mint amilyen én vagyok, örök élményt nyújtottak az órái és a gondolatai. Hasonlóan jó emlékeim maradtak hallgatóként és kollégaként is Majoros Istvánról. Komoly tudással és tudományos szemlélettel tartotta az óráit, későbbi beszélgetések során is sokat lehetett tőle tanulni. Nagyon örültem, hogy együtt dolgozhattam Grüll Tibor professzor úrral is, akinek komoly tudományos eredményei vannak és jó előadó is. Ugyancsak örültem annak, hogy még ha nem sokáig, de együtt dolgozhattam itt Forgó András tanár úrral, megítélésem szerint nagy nyereség az egész Intézetnek, hogy ő idejött a Pázmányról. Egyébként engem – legyen szó bármilyen korszakról – ezek a beszélgetések, a tanáraink, kollégáink tudományos eszméi, elméletei mindig inspiráltak.

2021 nyarán hagyta ott Pécsen az ELTE kedvéért, ha élhetek ezzel a metaforával, a vidéki klub sajátnevelésű játékosát leigazolta a nagyhírű fővárosi csapat. Hogyan érintett téged a megkeresés, milyen körülmények között történt?

Amióta a pályán vagyok, mindig is volt kapcsolat az ELTE-vel, persze főleg a középkorászokkal. Megtisztelő volt, hogy bevontak doktori védésekbe, és az elmúlt években a BTK Tudományos Bizottságában külső tag is voltam. De váratlanul ért, amikor a Történettudományi Intézet igazgatója, Horn Ildikó professzorasszony felhívott és felajánlotta, hogy vegyem át a Kelet-, Közép-Európa Története és Történeti Ruszisztikai Tanszéket. A meglepetésem oka elsősorban az volt,

hogy Magyarországon ez nem szokás, ellentétben például Németországgal, ahol természetes, hogy elhívják az embert máshova. Gondolkodtam néhány napig, de akkora szakmai kihívás volt, hogy igent kellett mondanom, akkor is, ha sajnáltam itthagyni a pécsi tanszéket. Persze a szakmai és személyes kapcsolat megmaradt a kollégákkal, csak most az együttműködés új útjaira léptünk rá.

Úgy gondolom, ha szabad így fogalmaznom, a te személyes sikered a pécsi Tanszék és Intézet számára is nagy megtiszteltetés, hiszen, ahogyan magad is említetted, nem túl gyakori az ilyen.

Az a tanszék, amelyet átvehettem, a legnagyobb magyar egyetemen egy majd kilencven éve folyamatosan működő oktatási-kutatási közösség. Úgy hiszem, az, hogy ennek vezetésére és átszervezésére a PTE egyik tanárát hívták meg, önmagában is megtiszteltetés. Egy olyan szerteágazó tevékenységi körrel rendelkező tanszékről beszélünk, amelynek a tevékenysége lefedi Kelet-, Közép- és Dél-Kelet-Európa történetének egészét. Itt konkrétan ennek a portfóliónak a középkori és kora újkori részében kell tanítanom, illetve az egész tanszéknek új profilt adnom. Az ELTE-n mindig két kötelező egyetemes középkor előadás fut párhuzamosan, ebből én tartom az egyiket, a Kelet- és Közép-Európa történetét lefedőt a 2021/22-es év tavaszi félévétől. Ez is nagy felelősség, már csak a vizsgáztatási kötelezettségek miatt is. Én tehát ebben a felkérésben személy szerint annak a negyedszázadnyi munkának az eredményét látom visszaköszönni, amelyet a pécsi tanszékünk ért el, és amelynek én is részese lehettem 1993 óta. De nyilván elválaszthatatlan az egész az Intézetben folyó olyan kutatásoktól, amelyek erre a térségre irányulnak. Itt többen is foglalkoznak ilyen témákkal. Bebesi György tanár úr, aki nagyon sokat tett és tesz a történeti ruszisztikáért, Hornyák Árpád professzor úr, aki a modernkori balkanisztika nemzetközileg ismert és elismert kutatója. A Középkori és Koraújkori Történelem Tanszéken Font Márta, Sashalmi Endre és Végh Ferenc kollégáink nevéhez köthető ilyen irányú kutatói érdeklődés.

Időközben eltelt egy félév, amelyet már Budapesten töltöttél. Milyenek a tapasztalataid?

Ami Budapestet illeti, az ELTE-n nagyon jól érzem magamat. Kedves új kollégákat ismerhettem meg, új feladataim vannak, amelyek inspirálnak, komoly nemzetközi pályázatok előkészítésébe és projektekbe fogtam bele. A hallgatósággal is jó tapasztalatokat szereztem az első ott töltött szemeszter során. Persze néhány dolog új volt, így az intézményi méretek is, és itt nem csak a Múzeum körüti cam-

pus méreteire gondolok elsősorban. A TTI Pécsen a BTK egyik legnagyobb létszámú szervezeti egysége. Az ELTE Történeti Intézetében pedig kb. kétszer annyian dolgoznak, mint itt. Van olyan kolléga, akivel még nem is tudtam megismerkedni, persze ebben a Covid is szerepet játszik. És akkor még nem beszéltünk az ELTE BTK méreteiről. A nagy intézmény mellett egy sok mindenben más szemléletű helyre kerültem, ahol sok újat tanulok. A magyar felsőoktatás közös gondjai persze ott is szembejönnek, de az intézményi sajátosságok miatt mások az ottani problémák, mint amilyenek itt voltak. Az ELTE mellett az ELKH BTK Történettudományi Intézetében is van kutatómunkám, ahol a polonisztikai tárgyú kutatások fejlesztésében vehetek részt, épp Jan Długosz *Annales*-ének magyar adataira készítünk elő egy projektet, amelyben ELTE-s és intézeti kollégák vesznek részt.

Köszönöm az interjút, és további sok sikert kívánok!

Az interjút készítette: Barabás Gábor